

**TÜRKİYE – ÇAD TİCARET, EKONOMİK BİLİMSEL VE TEKNİK İŞBİRLİĞİ
KARMA KOMİSYONU I. DÖNEM TOPLANTI TUTANAĞI
(Ankara, 27-28 Ocak 2015)**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti arasında 14 Aralık 1999 tarihinde imzalanan “Ticaret, Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması”nın 9. Maddesi uyarınca kurulmuş olan Ticaret, Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonu’nun birinci toplantısı, Çad Başbakanı Sayın Kalzeubet Pahimi Duebet’in Türkiye’ye gerçekleştirdiği resmi ziyaret sırasında iki ülke Başbakanlarınca alınan karar çerçevesinde, 27-28 Ocak 2015 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Taraflar Ticaret, Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonu’nu Karma Ekonomik Komisyon olarak adlandırmaya karar vermişlerdir.

Türk Heyetine Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Sayın Lütfi ELVAN, Çad Heyetine ise Altyapı, Ulaştırma ve Sivil Havacılık Bakanı Sayın Adoum YOUNOUSMI başkanlık etmiştir.

Her iki heyet listeleri İşbu Toplantı Tutanağı’nın I. ve II. Ek’lerinde yer almaktadır.

Açılış oturumunda Çad ve Türk Heyet Başkanları Türkiye ve Çad arasındaki mükemmel dostluk, kardeşlik ve işbirliği ilişkilerine dair memnuniyetlerini ifade etmişler ve Türk ve Çad toplumları arasındaki işbirliği bağlarının güçlendirilmesine katkıda bulunacak bu birinci toplantının önemini vurgulamışlardır.

Türkiye Cumhuriyeti’ne ziyareti sırasında, Çad Altyapı, Ulaştırma ve Sivil Havacılık Bakanı Sayın Adoum YOUNOUSMI, Çevre ve Şehircilik Bakanı Sayın İdris GÜLLÜCE ile ikili temaslarda bulunmuştur.

Müzakereler, iki ülke arasındaki yakın işbirliği ve dostane ilişkileri yansıtan samimi bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

Taraflar, iki ülke arasındaki dostluk ilişkileri ile mevcut ekonomik ve ticari işbirliğinin daha da geliştirilmesine yönelik isteklerini yineleyerek aşağıda yer alan hususlarda mutabık kalmışlardır:

I- HUKUKİ ÇERÇEVE

Taraflar, iki ülke arasında ahiren akdedilen ve aşağıda sunulan Anlaşmalara ilişkin duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir:

- İkili Hava Ulaştırma Anlaşması (2013)
- Savunma Sanayi Alanında İşbirliği Anlaşması (2014)
- Diplomatik Pasaport Hamilleri İçin Vize Muafiyeti Anlaşması (2014)
- Sağlık ve Tıp Bilimleri Alanlarında İşbirliğine Dair Anlaşma (2014)

Taraflar, bahse konu Anlaşmaların yürürlüğe girme sürecinin hızlandırılması yönünde anlaşmışlardır.

Taraflar, toplantı sırasında aşağıda yer alan anlaşma ve protokollerin imzalanmasından dolayı duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir:

- Diploması Akademileri Arasında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) ile Çad Ulusal Radyo Televizyon Kurumu (ONRTV) Arasında İşbirliği Protokolü
- Ulaştırma Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı
- Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Dair Mutabakat Zaptı

Türk tarafı, Çad Başbakanının 2014 yılı Aralık ayında Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret esnasında gündeme gelen, iki ülke arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşması (TEOA) akdedilmesi yönündeki teklifini yinelemiş ve Taraflar ilk tur müzakerelerin 2015 yılı içerisinde en kısa sürede diplomatik yollardan belirlenecek bir tarihte Encemine'de gerçekleştirilmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

Türk tarafı, Çad tarafına TEOA taslağını ilk tur müzakerelerden önce iletceğini belirtmiştir.

Türk tarafı, ayrıca ticaretin yanı sıra işbirliği alanlarını da kapsayacak TEOA'nın asimetrik bir modelde, Çad tarafının hassas sektörlerini dikkate alarak Taraflar arasında aşamalı olarak bir serbest ticaret alanı tesis edeceğini ve başlıca Çad ihraç mallarının Türk pazarına tercihli erişimini sağlayacağını teyit etmiştir.

Çad Tarafı, Çad'ın ekonomisinin uluslararası ticarete daha da açılımını teşvik ettiğini yineleyerek, Çad'ın Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (CEMAC) üyesi olduğunu hatırlatmıştır.

Taraflar, yasal altyapının iki ülke arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin geliştirilmesindeki önemini göz önünde bulundurarak, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması, Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması ile Sanayi Alanında İşbirliği Anlaşması müzakerelerine başlanması hususunda anlaşmışlardır.

Taraflar, diğer taraftan ileriki dönemde imzalanacak, aşağıda belirtilen anlaşmaların ve protokollerin taslak değişimi hususunda mutabık kalmışlardır:

- Eğitim, Teknik Eğitim ve Mesleki Eğitim Alanında İşbirliği Protokolü
- Yükseköğrenim ve Bilimsel Araştırma Alanında İşbirliği Protokolü
- Tarım ve Çevre Alanlarında İşbirliği Anlaşması
- Hayvancılık Sektöründe İşbirliği Anlaşması
- Güvenlik Alanında İşbirliği Anlaşması
- Kültür ve Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması
- Gençlik ve Spor Alanında İşbirliği Anlaşması

II- TİCARET VE YATIRIM İŞBİRLİĞİ

Taraflar, iki ülke arasında ticaret ve yatırım ilişkilerinin geliştirilmesinin önemine vurgu yaparak ve toplam ticaret hacminin gerçek potansiyeline kıyasla oldukça düşük olduğu gerçeğini teyit ederek, ikili ticaret ve yatırımları artırmak amacıyla işbirliğini geliştirmeyi kararlaştırmıştır.

Taraflar, 18 Aralık 2014 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Ekonomi Günleri'nden duydukları memnuniyeti ifade etmişler ve bir diğer Ekonomi Günlerinin 2015 yılında Encemine'de gerçekleştirilmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

Taraflar, ikili ticari ilişkilerin geliştirilmesi için iş çevreleri arasında doğrudan düzenli temasların önemini vurgulayarak, 18 Aralık 2014 tarihinde Türk ve Çadlı işadamlarının katılımıyla Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) tarafından düzenlenen toplantı sırasında ilan edilen Türkiye - Çad İş Konseyi'nin kurulma sürecinin en kısa sürede tamamlanmasına yönelik isteklerini ifade etmişlerdir.

Taraflar, ikili ticari ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla aşağıdaki faaliyet alanlarında işbirliği yapma isteklerini belirtmişlerdir:

- Ticaret heyetleri ziyaretleri,
- Ticari bilgi değişimi yapılması,
- İki ülkede düzenlenen ticaret fuarlarına karşılıklı katılım,
- İki ülkede düzenlenen fuarların takvimi konusunda bilgi değişimi,
- Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (TYDTA) ile Çad Ulusal Yatırım ve İhracat Ajansı (ÇUYİA) arasında teknik işbirliği.

Türk Tarafı Çad tarafıyla yatırım ortamının iyileştirilmesi alanında deneyim paylaşımına hazır olduğunu ifade etmiştir.

Taraflar, KOBİ'lerin ülkelerin kalkınmalarındaki rolüne dikkat çekerek Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ile Çad'ın KOBİ'lerden sorumlu Bakanlığı arasında işbirliğinin geliştirilmesi hususunda anlaşmışlardır.

Çad Tarafı Türk Tarafına Çad'ın sanayi sektörünün yeniden yapılandırılmasına yönelik reformlar hususunda bilgi vermiş ve Türk Tarafını Çad Pamuk Şirketi (Cotontchad), Ulusal Çimento Fabrikası (SONACIM), Çad Telekomünikasyon Şirketi (Sotel Tchad)'ne ilişkin devam eden özelleştirme çalışmalarının başarısına katkıda bulunmak için işbirliğine davet etmiştir.

Taraflar, Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) En Az Gelişmiş Ülkelerin (EAGÜ) dünya ticaretine katılımını güçlendirilmesine yönelik çalışmalarda kaydettiği gelişmelerden duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir. Taraflar, DTÖ'nün EAGÜ'nün ihracatları için vergisiz ve kotasız pazar erişimine ilişkin kararlarının uygulanabilir olması gerekliliğinin altını çizmişlerdir.

Çad Tarafı, Türkiye'nin DTÖ nezdinde gelişmekte olan ülkelerin çok taraflı ticaret sistemine entegrasyonunu teşvik etmek için yürüttüğü çabaları takdir etmiştir.

Taraflar, "İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Üyeleri Arasında Tercihli Ticaret Sistemi (TIPS-OIC)"nin önemini vurgulamışlardır. Türk tarafı, Çad Tarafını, tercihli ticaret sistemine (TIPS-OIC) katılmaya davet etmiştir.

III- ULAŖTIRMA

Türk Tarafı, İstanbul ve Encemine arasında başlatılması öngörülen kargo uçuşlarının ikili ticari ilişkilere kayda değer bir ivme kazandıracığını göz önünde bulundurarak, Çad Tarafından Türk taşıyıcılarına kargo uçuşları için gerekli kolaylığın sağlanmasını talep etmiştir. Türk Tarafı ilaveten kargo uçuşları ve tarifeli diğer uçuşlar için Encemine Hassan Djamous Havalimanı'nda yakıt tedarikinde ayrıca kolaylık gösterilmesini talep etmiştir.

Taraflar, var olan ikili ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla aşağıdaki konularda işbirliği yapma isteklerini belirtmişlerdir:

- Türk taşıyıcılara Encemine-Kano arasında 5. Trafik hakkı sefer icra etme izninin tanınması,
- Türkiye'nin 2016 yılındaki Uluslararası Sivil Havacılık Konseyi (ICAO) üyelik adaylığı için destek sağlanması,

Çad tarafı Türk tarafınca belirtilen talepleri not almış ve uygun zamanda gerekli yanıtları vereceğini belirtmiştir.

Çad tarafı, Türk tarafına En Az Gelişmiş Ülkeler Sivil Havacılık Eğitim Programı kapsamında, Çad Sivil Havacılık Kurumundan üç uzmanı kabul etmiş olmasından dolayı teşekkür etmiştir. 17-21 Ekim 2014 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen eğitimlerin ilki, TİKA tarafından finanse edilmiştir. Ayrıca, Türkiye Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, masrafları karşılandığı takdirde başka uzmanları da kabul etmeye hazır olduğunu belirtmiştir.

IV- BİLİM, SİNAİ VE TEKNOLOJİK İŞBİRLİĞİ

i. Kapasite Geliştirme

Türk tarafı, Çad ile gıda endüstrisi, demir-çelik, tarımsal ekipman, ulaşım araçları, beyaz eşya, temizlik malzemeleri sektörlerinde kapasite geliştirme imkânlarının araştırılması ve Çad yetkilileri ile organize sanayi bölgeleri (OSB) ve sanayi siteleri (SS) uygulamaları hakkında bilgi ve tecrübe paylaşımı yapılmasını önermiştir.

Türk tarafı, aşağıda belirtilen hususlarda işbirliği yapılabileceğini ifade etmiştir:

- Teknoloji, inovasyon, bilim ve girişimcilik alanlarında bilgi ve deneyimin paylaşılması,
- Ar-Ge teşvikleri, inovasyon programları ve desteklerine ilişkin bilgi ve deneyimin paylaşılması,
- Her iki ülkedeki Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve üniversiteler arasında bilgi ve deneyim paylaşımı,
- Girişimcilik eğitimine ilişkin bilgi paylaşımı, uzman değişimi ve karşılıklı çalışma ziyaretlerinin düzenlenmesi,
- Karşılıklı yatırım için elverişli bir ortamın yaratılmasıyla iki ülke arasında sını ve teknolojik ilişkilerin geliştirilmesi.

ii. Standardizasyon ve Metroloji

Türk tarafı, Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'nün, kurulma aşamasındaki Çad Standardizasyon Ajansı ile standardizasyon, sertifikasyon ve uygunluk değerlendirmesi alanlarında işbirliği

başlatmaya hazır olduğu hususunda ad tarafını bilgilendirmiştir.

Türk tarafı, ad'ın standardizasyon kuruluşunu, 2010 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) çatısı altında İslam ülkeleri arasında ortak standardizasyon, belgelendirme ve akreditasyon mekanizmalarının tesis edilmesi hedefiyle kurulmuş olan ve helal ürün belgelendirmesi de yapan İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC)'ne üye olmaya davet etmiştir.

ad tarafı, bu daveti not etmiştir ve İİT üyesi olarak zamanı geldiğinde bahse konu katılım için koşulları inceleyeceği konusunda Türk tarafını bilgilendirmiştir.

Türk tarafı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı Ulusal Metroloji Enstitüsü ile Çad'ın metroloji alanında çalışmalar yapan kuruluşları arasında Metroloji, Kalibrasyon, Ölçme Sistemleri ve Kalite Kontrol alanlarında aşağıdaki konularda işbirliği yapma arzusunu ifade etmiştir.

- İkili karşılaştırmalar (Ölçü aletlerinin kalibrasyonu),
- Personel değişimi,
- Metroloji cihazlarının geliştirilmesi,
- Ortak araştırma projeleri,
- Ortak toplantılar ve konferansların düzenlenmesi,
- İzlenebilirlik sağlanması.

V- MÜTEAHHİTLİK VE TEKNİK MÜŞAVİRLİK HİZMETLERİ

Taraflar, Çad'da gerçekleştirilecek olan başta havalimanları, köprüler, konut, otoyol, kara taşımacılığı, demiryolu ve hastaneler olmak üzere müteahhitlik ve teknik müşavirlik projelerinde Türk firmalarının yer almasına yönelik arzularını ifade etmişlerdir.

Türk tarafı, iki ülke arasında önemli bir işbirliği potansiyeli olduğunu kaydederek, bu kapsamda Türk müteahhitlerinin Çad'da üstleneceği projeler için Türkiye'den sağlanacak mal ve hizmet ihracatının desteklenmesi amacıyla Türk Eximbank'ın, Çad devlet garantisi altında sağlayacağı ticari kredi imkânlarının araştırılacağını kaydetmiştir.

VI- ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE PLANLAMA

Taraflar, aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapabileceklerini belirtmişlerdir:

- İnşaat yapım işlerinde, proje yönetimi, güvenli yapı, bilgi paylaşımı, afet yönetimi ve hasar tespiti, mühendislik eğitimi ve yapı denetimi alanında teknik işbirliği,
- Atık su yönetimi,
- Atık yönetimi konularında eğitimler, projeler gerçekleştirilmesi ayrıca belediye atıkları, tehlikeli atıklar, özel atıklar, tıbbi atıklar, ambalaj atıkları, tehlikesiz atıklar ve maden atıkları gibi atık yönetimi konularında bilgi ve tecrübe aktarımı,
- Yapı malzemeleri konusunda gerek Ar-Ge, gerek kurumsal projelerde işbirliği geliştirme,
- Laboratuvar teknikleri konusunda ortak çalışma grubu oluşturarak gerek eğitim, gerekse pilot projelerde çalışmak,
- Piyasa gözetimi ve denetimiyle ilgili mevzuat ve teknik gelişmeler konusunda yeni projeler geliştirmek,
- Mekânsal planlama, kentsel gelişme ve kırsal planlama konusunda mevzuat

düzenlemeleri ve uygulamalarında işbirliği.

VII- TARIM VE HAYVANCILIK

Türk Tarafı, bir Türk firması tarafından iştirak edilen, temel atma töreni 2014 yılında gerçekleşen modern mezbaha yapım projesinden duyduğu memnuniyeti dile getirmiş ve Çad tarafının benzer projeler hususunda Türk firmalarını bilgilendirmesini talep etmiştir.

Türk Tarafı, Çad ile aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapmayı önermiştir:

- Bitki ve hayvan sağlığı araştırmaları alanında işbirliği yapılması ve referans enstitüler arasında karşılıklı bilgi paylaşını ve uzman mübadelesi,
- İklim değişikliği, toprak verimliliği ve tarımsal sulama konularında İzmir Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nde ortak proje ve eğitimler düzenlenmesi,
- Meyvecilik, sebzeçilik, bağcılık, serada yetiştiricilik ile ortak tarımsal projeleri hayata geçirmek konularında iki ülke ilgili araştırma enstitüleri arasında bilgi alış-verişi, materyal, teknik eleman değişimi, eğitim faaliyetleri konularında işbirliği yapılması,
- Arazi ıslahı ve modern sulama sistemleri alanında işbirliği yapılması,
- Kırsal kalkınma projelerinin hazırlanması ve gerçekleştirilmesi alanında işbirliği yapılması,
- Pazarlama araştırmalarının teşvik edilmesi, tarımsal sergi ve fuarlara katılım sağlanması,
- Toprakların korunması, doğal ve yapay olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarının önlenmesi konularında işbirliği yapılması.

VIII- ENERJİ VE MADENCİLİK

Taraflar, enerji ve madencilik konularında ortaya çıkabilecek fırsatları ve işbirliği olanaklarını karşılıklı olarak değerlendirme ve araştırma arzularını dile getirmişlerdir.

Taraflar, enerji sektörünün iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesindeki önemli rolünü dikkate alarak, yatırımcılara yürürlükteki yasalar çerçevesinde gerekli kolaylık ve desteğin sağlanacağı hususunda mutabık kalmışlardır.

Her iki taraf maden ve petrol potansiyellerinin belirlenmesi amacıyla işbirliği olanaklarının araştırılması konusunda uzlaşmıştır.

Taraflar, yenilenebilir enerji alanında işbirliğine büyük ilgi duyduklarını belirtmişlerdir.

Çad tarafı, Türk özel sektörünü Çad'da elektrik iletim ve dağıtım faaliyetlerinde bulunmaya davet etmiştir. Türk tarafı bu davetten memnuniyet duyduğunu belirterek, Türk özel sektörüne bu daveti duyuracağını ifade etmiştir.

Taraflar, milli petrol şirketi TPAO aracılığıyla, Çad'ın hidrokarbür arama-geliştirme-üretim sektöründe ortaya çıkabilecek fırsatları ve işbirliği olanaklarını değerlendirme arzusunun dile getirmişlerdir.

Türk tarafı, Turkish Petroleum International Company Limited (TPIC) şirketi'nin petrol ve petrol ürünleri ticareti konusunda her türlü işbirliğine açık olduğunu ifade etmiştir. Buna

ilaveten, Türk tarafı, TPIC'in Çad ile sondaj ve proje yönetimi konusunda her türlü işbirliğine açık olduğunu belirtmiştir.

Bu amaçla, Çad tarafı, TPAO'nun ve TPIC'in işbirliği imkânlarını incelemek üzere Çad Hidrokarbür Kuruluşu ile işbirliği yapması konusunda arzusunu dile getirmiştir.

Çad tarafı Türk özel sektörünü, Çad'da petrol depolama tesisi inşası faaliyetlerinde bulunmaya davet etmiştir. Türk tarafı, bu davetten memnuniyet duyduğunu belirterek Türk özel sektörüne bu daveti duyuracağını ifade etmiştir.

IX- TURİZM

Taraflar, aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapmayı kararlaştırmışlardır:

- Her iki ülkede karşılıklı olarak turizm sektörü personeline yönelik çalıştay ve ziyaretler düzenlenmesi,
- Her iki ülke arasında karşılıklı olarak turizm talebinin artırılması amacıyla tur operatörleri, gazeteciler ve kanaat önderlerinin ağırlanması,
- Kültür ve Turizm verilerinin / dokümanlarının paylaşımı ve uzman değişiminin teşvik edilmesi,
- İki ülke arasında taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve restorasyonu.

X- GENÇLİK VE SPOR

Taraflar, iki ülke gençleri lehine işbirliği bağlarını teşvik etmeyi, gençlik gruplarının değişimi ve hareketliliğinin sağlanmasını, gençlerin sosyoekonomik entegrasyonuna ilişkin projelerin desteklenmesini, gençlik organizasyonları arasında işbirliğini teşvik etmeyi, gençlik aktivite merkezlerinin yönetimi ve idaresi konularında tecrübe, bilgi ve belge değişimini ve gençlerin karşılıklı olarak ilgi duyduğu diğer aktiviteleri teşvik etmeyi taahhüt etmişlerdir.

Her iki taraf, aşağıdaki alanlarda bir istişare çerçevesinin oluşturulması hususunda mutabık kalmışlardır:

- Her iki ülkenin spor kuruluşları, spor federasyonları ve spor kurumları arasındaki değişimi teşvik etmek,
- Spor alanında iki ülke arasında uzman değişimini desteklemek,
- İki ülkenin yüksek düzey teknisyenlerinin staj, eğitim, spor merkezlerine erişimleri için yerel ve uluslararası ulaşımının ve konaklamalarının kolaylaştırılması,
- Spor tesislerinin yönetimi, idaresi ve yapımı konularında tecrübe, bilgi ve belge paylaşımını teşvik etmek,
- Spor hekimliği, dopingin önlenmesi ve kontrolü alanlarında tecrübe paylaşımını teşvik etmek,
- Her iki ülkenin Spor Bakanlıkları Departmanları arasında tecrübe paylaşımını teşvik etmek.

XI- SAĞLIK

Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Hükümeti Arasında Sağlık ve Tıp Bilimleri Alanlarında İşbirliğine Dair Anlaşma'nın 16 Aralık 2014 tarihinde, Ankara'da imzalanmasından

duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

Taraflar, aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapmayı kararlaştırmışlardır:

- Sağlık sistemlerinin güçlendirilmesi hususunda işbirliği ve tecrübe paylaşımı,
- Bulaşıcı hastalıklarla mücadele ve bağışıklık kazandırma,
- Anne ve çocuk sağlığının iyileştirilmesi ve anne ve çocuk ölümlerinin azaltılması,
- Acil durum ve afetlerde sağlık hizmetleri ile ilkyardım eğitimleri düzenlenmesi hususunda deneyim ve bilgi paylaşımı,
- Ortak sağlık haftaları organizasyonu,
- Tedavi, ilaç ve tıbbi cihaz,

- Sağlık personeli yeterliliğinin geliştirilmesi için kısa süreli eğitim,
- Sağlık turizmi konusunda tecrübe paylaşımı.

XII- TEKNİK İŞBİRLİğİ

Çad tarafı, Tük tarafının Çad'da 1 Ocak 2015'te Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) Bölge Ofisi açma ve Koordinatör atama kararına müteşekkirdir.

Çad'da 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren faaliyetlerine başlayan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) Koordinasyon Ofisi Kuruluş Anlaşması'nın karşılıklı olarak imzalanması sürecinin hızlandırılması konusunda mutabakata varılmıştır. Bu amaçla, Türk tarafı, Ofis Protokolü Taslak Metnini Çad tarafına tevdi etmiştir.

8

4

10

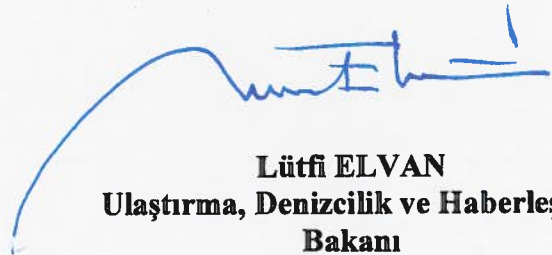
* * *

Toplantının sonunda Çad tarafı, Türk Makamlarına ve Türk halkına Türkiye'de buldukları süre zarfında gösterdikleri sıcak ve kardeşçe karşılama için içten teşekkürlerini ifade etmiştir.

Taraflar, Türkiye - Çad Karma Ekonomik Komisyon 2. Dönem Toplantısının, Encemine'de diplomatik yollarla kararlaştırılacak bir tarihte gerçekleştirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır.

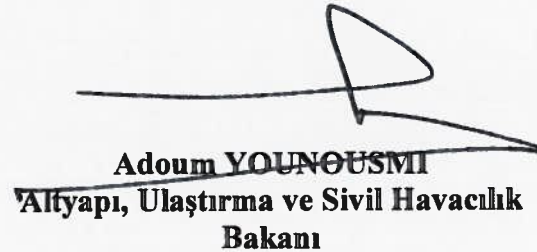
28 Ocak 2015 tarihinde Ankara'da Türkçe ve Fransızca dillerinde iki asıl kopya olarak düzenlenmiş ve imzalanmıştır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

Lütfi ELVAN
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme
Bakanı

**ÇAD CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

Adoum YOUNOUSMI
Altyapı, Ulaştırma ve Sivil Havacılık
Bakanı

**TÜRKİYE-ÇAD TİCARET, EKONOMİK BİLİMSEL VE TEKNİK İŞBİRLİĞİ
KARMA KOMİSYONU II. DÖNEM TOPLANTI TUTANAĞI
(Encemine, 16-17/02/ 2023)**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti arasında 14 Aralık 1999 tarihinde imzalanan “Ticaret, Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması”nın 9. Maddesi uyarınca kurulmuş olan Ticaret, Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonu’nun (bundan böyle Karma Komisyon olarak anılacaktır) II. Dönem Toplantısı, 18-19 Eylül 2024 tarihlerinde Encemine’de gerçekleştirilmiştir.

Türk Heyetine Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Sayın Abdulkadir Uraloğlu, Çad Heyetine ise başkanlık etmiştir.

Her iki heyet listeleri işbu Toplantı Tutanağı’nın I ve II sayılı Ek’lerinde yer almaktadır.

Açılış oturumunda Türk ve Çad Heyet Başkanları Türkiye ve Çad arasındaki mükemmel dostluk, kardeşlik ve işbirliği ilişkilerine dair memnuniyetlerini ifade etmişler, Türk ve Çad toplumları arasındaki işbirliği bağlarının güçlendirilmesine katkıda bulunacak bu toplantının önemini vurgulamışlardır.

Çad’ı ziyareti sırasında, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Sayın Abdulkadir Uraloğlu... ile ikili temaslarda bulunmuştur.

Müzakereler, iki ülke arasındaki yakın işbirliği ve dostane ilişkileri yansıtan samimi bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

Taraflar, iki ülke arasındaki dostluk ilişkileri ile mevcut ekonomik ve ticari işbirliğinin daha da geliştirilmesine yönelik kararlılıklarını yineleyerek aşağıda yer alan hususlarda mutabık kalmışlardır:

I- HUKUKİ ÇERÇEVE

Taraflar, 1. ve 2. Karma Komisyon Toplantıları arasında geçen süre içerisinde aşağıda sayılan Anlaşmaların yürürlüğe girmesinden duydukları memnuniyeti ifade etmiştir:

- 1 Mayıs 2013 tarihinde İzmir’de imzalanan “Hava Ulaştırma Anlaşması”,
- 16 Aralık 2014 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık ve Tıp Bilimleri Alanlarında İşbirliği Anlaşması”,
- 26 Aralık 2017 tarihinde Encemine’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması”,
- 26 Aralık 2017 tarihinde Encemine’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gençlik ve Spor Alanında İşbirliği Anlaşması”,
- 27 Şubat 2019 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Alanında İşbirliği Anlaşması”,
- 27 Şubat 2019 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliği Anlaşması”,
- 6 Mayıs 2020 ve 21 Mayıs 2020 Tarihlerinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Çad Cumhuriyeti Arasında Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşmalar”,

- 17 Mart 2021 tarihinde Ankara imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Temsilcilikler İçin Arsa Takasına İlişkin Protokol”,
- 27 Ekim 2021 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik, Hizmet ve Hususî Pasaport Hamilleri İçin Vizelerin Kaldırılmasına Dair Anlaşma”.

Taraflar aşağıda sayılan Anlaşmaların imzalanmasından duydukları memnuniyeti ifade etmiş, onay işlemlerinin hızlandırılması için çalışmak hususunda mutabık kalmışlardır:

- 16 Aralık 2014 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşması”,
- 26 Aralık 2017 tarihinde Encemine’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Teşviki ve Korunması Anlaşması”,
- 26 Aralık 2017 tarihinde Encemine’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Teknik ve Kalkınma İşbirliği Protokolü”,
- 19 Şubat 2018 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hidrokarbonlar ve Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı”,
- 24 Ekim 2021 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarım Alanında İşbirliği Anlaşması”,
- 29 Haziran 2022 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Çad Bütçe ve Maliye Bakanlığı Arasında Ekonomik ve Finansal İşbirliği Hakkında Mutabakat Zaptı”.

Taraflar, aşağıda belirtilen başlıklarda anlaşma imzalamak üzere taslak değişimi ve müzakere yürütülmesi hususunda mutabık kalmışlardır:

(.....)

II- TİCARET VE YATIRIM İŞBİRLİĞİ

Taraflar, ikili ticari ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla aşağıdaki faaliyet alanlarında işbirliği yapma isteklerini belirtmişlerdir:

- Ticaret heyetleri düzenlenmesi,
- Ticari bilgi değişimi yapılması,
- İki ülkede düzenlenen ticaret fuarlarına karşılıklı katılım sağlanması,
- İki ülkede düzenlenen fuarların takvimi konusunda bilgi değişimi.

Taraflar, ticaretin kolaylaştırılması araçlarının uygulanmasına ilişkin gümrük ve diğer sınır işlemleri konusunda işbirliğinin güçlendirilmesi ihtiyacını vurgulamışlardır.

a) Özel Sektör Temasları

Taraflar, ikili ticari ilişkilerin ve yatırımların geliştirilmesi için iki ülke iş çevreleri arasında doğrudan temasların önemini vurgulamış ve bu temasların artırılmasına ilişkin isteklerini ifade etmişlerdir.

Taraflar, iş birliği imkânlarının daha iyi değerlendirilmesi ve ticaretin daha da çeşitlendirilmesi için iki ülke iş insanları arasındaki bağların güçlendirilmesinde Türkiye-Çad İş Konseyi'nin oynadığı rolün önemini vurgulamışlardır.

Bu çerçevede, taraflar İş Konseyini 2024 yılının ikinci yarısında karşılıklı iş ve yatırım olanaklarının ele alındığı bir organizasyon düzenlenmesi yönünde çalışma yürütülmesi için talimatlandırmışlardır.

b) TPS-OIC

Taraflar, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyeleri arasında ticaretin artırılmasının, ekonomik bütünleşmenin geliştirilmesinin ve bölgesel ticaretin kolaylaştırılmasının önemini vurgulayarak başta İSEDAK olmak üzere İİT ve organlarına tam desteklerini sunmuşlardır.

Türk tarafı Çad tarafını TPS-OIC'ye taraf olmaya davet etmiş; Taraflar TPS-OIC'nin ürün kapsamının genişletilmesinin ve Sisteme ticaretin kolaylaştırılması, hizmetler ve yatırımlar gibi yeni disiplinlerin eklenmesinin İİT 2025 Eylem Planında yer alan ticari hedeflerin tutturulabilmesine önemli katkı sağlayacağını kabul etmişlerdir.

Bu minvalde Taraflar, 11 Haziran 2024 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen Ticaret Müzakereleri Komitesi 3. Bakanlar Toplantısına sunulan taslak "TPS-OIC'nin Olası Genişlemesi İçin Müzakere Stratejisi ve Çalışma Planı" belgesinin nihai hale getirilmesi için gerekli katkıyı sunmayı taahhüt etmişlerdir.

Ayrıca Taraflar İİT Tahkim Merkezinin ticaret ve yatırım uyuşmazlıklarının hızlı ve etkili çözümündeki önemli rolünü vurgulayarak özel sektörlerini Merkezin hizmetlerinden faydalanmaya teşvik etme konusunda mutabık kalmışlardır.

c) DTÖ Konularında İşbirliği

Türk tarafı, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Dünya Gümrük Örgütü ve diğer uluslararası örgütler nezdinde oluşturulan ticaretin kolaylaştırılmasına ilişkin standartların uygulanmasına yönelik olarak taraflar arasında bilgi paylaşımında bulunulması yönünde çağrıda bulunmuştur.

Türk tarafı, iki ülkenin DTÖ Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması çerçevesinde kurulan "Ulusal Ticaretin Kolaylaştırılması Komiteleri" nezdinde ortak çalışmalar yürütülmesi ve toplantılar düzenlenmesi konusundaki arzusunu dile getirmiştir.

Türk tarafı, DTÖ Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması kapsamında, Çad tarafınca Kategori C'de bildirilen hükümler çerçevesinde teknik destek vermeye hazır olduğunu ifade etmiştir.

III- MÜTEAHHİTLİK VE TEKNİK MÜŞAVİRLİK HİZMETLERİ

Türk tarafı, Türk müteahhitlik firmalarının dünyada ve özellikle Afrika kıtasında yürüttüğü çalışmalara ilişkin bilgilendirmede bulunarak, önümüzdeki dönemde Çad'da gerçekleştirilecek olan başta havalimanları, köprüler, konut, enerji, otoyol, demiryolu ve hastaneler olmak üzere her türlü müteahhitlik ve teknik müşavirlik projelerinde Türk firmalarının yer almasına yönelik niyetini beyan etmiştir.

Taraflar, Çad'da ihtiyaç duyulan altyapı ve üstyapı projelerinin üstlenilmesinde Türk müteahhitlik firmalarının tecrübelerinden daha etkin bir şekilde yararlanılması hususunda anlaşmışlardır.

Bu bağlamda, Türk Tarafı bu sektördeki iş birliğini geliştirmek ve yeni fırsatların oluşturulmasına imkân sağlamak amacıyla Çad'a müteahhitlik alanında bir sektörel heyet ziyareti düzenlemeye hazır olduğunu ifade etmiştir.

IV- BİLİM, SİNAİ VE TEKNOLOJİK İŞBİRLİĞİ

Taraflar; standardizasyon ve uygunluk değerlendirme alanlarında işbirliğini geliştirme isteklerini ifade etmişlerdir.

Türk Tarafı, Türk Standartları Enstitüsü'nün (TSE), Çad Standardizasyon Ajansı (ATNOR) ile standardizasyon ve uygunluk değerlendirme alanında bir Mutabakat Zaptı imzalamaya hazır olduğunu ifade etmiş olup söz konusu Mutabakat Zaptına ilişkin taslağı Çad tarafına teslim etmiştir.

Taraflar, Çad'da kalite altyapısının geliştirilmesine yönelik işbirliği olanaklarını araştırma konusunda mutabık kalmışlardır. Ayrıca her iki taraf, Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (ISO) ve İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC) gibi uluslararası standardizasyon kuruluşları nezdinde destekleyeceklerini ifade etmişlerdir.

Türk tarafı, Çad tarafının talebi olması halinde Helal Akreditasyon Kurumu (HAK) vasıtasıyla, helal akreditasyon ve helal kalite altyapısı alanlarında Çad'ın ilgili kurumlarına yönelik eğitimler düzenlemeye ve bu kurumlarla bilgi paylaşımı gerçekleştirmeye hazır olduğunu ifade etmiştir.

Türk tarafı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK), bilimsel ve teknolojik araştırmalara fon sağlamakla ve/veya araştırmalar yürütmekle görevli Çad'daki ilgili araştırma kurumu veya bakanlık ile işbirliği gerçekleştirmeye ve bu işbirliği kapsamında, bilimsel araştırma, teknolojik gelişim, ortak projelerin hazırlanması ve uygulanması için eğitimler vermeye, ortak bilimsel çalıştaylar düzenlemeye ve bilim insanı değişimlerine hazır olduğunu ifade etmiştir.

V- ULAŞTIRMA

Türk tarafı, demiryolu altyapısının geliştirilmesi, demiryollarında dijitalleşme, kapasite tahsisi ve trafik yönetimi gibi teknik alanlar ile eğitim ve danışmanlık hizmeti konularında Çad ile işbirliğine hazır olduğunu ifade etmiştir.

Taraflar, Türkiye ile Çad arasında doğrudan yapılan havayolu seferlerinin, iki ülke ticari ve ekonomik ilişkilerine yaptığı katkıdan duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

Türk tarafı, havacılık alanında ikili ilişkilerin geliştirilmesi ve yolcu seferlerinin devamlılığının sağlanması adına Çad tarafının sermaye transferine ilişkin bürokratik süreçleri hızlandırması ve Türk uyruklu havacılık sektörü çalışanlarına sosyal güvenlik vergisi muafiyeti sağlanması talebini iletmiştir.

Çad tarafı, Çad uyruklu hac yolcularının hac destinasyonlarına ulaşımının geliştirilmesi için Türk taşıyıcılarına hac yolcularını taşıma imkânı tanımaya hazır olduğunu ifade etmiştir.

VI- ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE PLANLAMA

Taraflar, yerel yönetimler arasında kardeş kent projeleri alanında bilgi ve deneyim paylaşımının önemini vurgulamıştır.

Ayrıca taraflar, atık su yönetimi alanında teknik işbirliği ve sıfır atık dahil olmak üzere çeşitli alanlarda işbirliğine yönelik isteklerini ortaya koymuştur.

VII- TARIM VE HAYVANCILIK

Türk tarafı, fındık, incir (kuru ve taze), üzüm (kuru ve taze), kayısı (kuru ve taze), nar, zeytinyağı, elma, havuç ve turuncgillerin Çad'a ihracının artırılması beklentisini ortaya koymuştur.

Türk tarafı, bahçe bitkileri (sebzecilik, meyvecilik, bağcılık) ve hayvancılık ve su ürünleri modern yetiştirme teknikleri konusunda karşılıklı bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmayı teklif etmiştir.

Ayrıca Türk tarafı, Çad ile aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapmayı önermiştir:

- Kanatlı hayvancılık ve arıcılık alanlarında iki ülke özel sektör kuruluşları arasında teknik ve ticari işbirliği,
- Sürdürülebilir orman yönetimi kapsamında geçimleri ormana dayalı insanların desteklenmesi,
- Toprak erozyonu ile mücadele, havza rehabilitasyonu, ağaçlandırma, fidan ve tohum yetiştirme teknikleri,
- Biyolojik çeşitliliğin korunması,
- Taşkın ve kuraklık yönetim planlarının hazırlanması,
- Su kalitesinin izlenmesi ve yönetimi,
- İklim değişikliğinin su kaynakları üzerine etkileri,
- Su verimliliği ve su tasarrufu, atık suların ve zirai sulamadan dönen drenaj sularının arıtılarak tekrar kullanımı,
- Topraktaki suyun korunması için arazi kullanım tekniklerinin geliştirilmesi ve en iyi tekniklerin kullanılması için yenilikler,
- Sektörel su tahsis planlarının hazırlanması,
- Sürdürülebilir su yönetimi, su ve atıksu arıtma teknolojileri alanlarında bilimsel ve teknik işbirliği,
- Su ve atık su arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve işletilmesi ile ilgili eğitim faaliyetleri.

VIII- ENERJİ VE MADENCİLİK

Taraflar, iki ülke arasında Hidrokarbonlar ve Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının imzalanmış olmasından duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

Türk tarafı, Milli Petrol Şirketi Olan Türkiye Petrolleri A.O. (TPAO) aracılığıyla, hidrokarbon alanında Çad otoriteleri ile işbirliği geliştirmekten ve Çad'ın hidrokarbon sektöründe ortaya çıkabilecek yeni iş fırsatlarını değerlendirmekten memnuniyet duyacağını ifade etmiştir.

Türk tarafı, Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ) aracılığı ile Çad'ın petrol boru hattı işletmeciliğinde boru hattı güvenliğinin sağlanması ve izlenmesi (SCADA) konularında iş geliştirme fırsatlarına olumlu baktığını belirtmiştir.

Taraflar, petrol iletim-dağıtım hatları, depoları ve diğer altyapılarına ilişkin ön-mühendislik (FEED), mühendislik, teknik danışmanlık, inşaat ve işletme hususları ile birlikte upstream, midstream ve downstream projelerinin geliştirilmesi ve petrol ticareti konularında iş birliği fırsatlarını değerlendirmekten memnuniyet duyacaklarını ifade etmişlerdir.

Taraflar, maden potansiyellerinin araştırılmasına yönelik işbirliği olanaklarının değerlendirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır.

Türk tarafı, Çad'ın elektrik iletim sisteminin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla Çad'ın ilgili Kuruluşları ile ortak toplantıların, çalıştayların ve eğitim programlarının gerçekleştirilmesinin faydalı olacağını vurgulamıştır.

Türk tarafı, Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin (TEDAŞ) Çad Cumhuriyeti'ndeki muadil kuruluşu ile bir işbirliği protokolü vasıtasıyla elektrik dağıtım alanındaki uzmanlık ve bilgisini paylaşabileceğini ifade etmiştir.

Türk tarafı, Türkiye Elektromekanik Sanayi A.Ş. (TEMSAN), kendi üretimi olan Mini Biyogaz Ünitesi (BIOTEM), Portatif Mikro HES (HİDROTEM), Mobil Solar Sulama (MOBİTEM) ile büyük çaplı hidroelektrik santrallerin rehabilitasyonu, projelendirilmesi, kurulumu ve devreye alınması konularında iş birliklerini ve ortaklıklarını ileri taşımaya hazır olduğunu ifade etmiştir.

IX- KÜLTÜR VE TURİZM

Taraflar mesleki turizm eğitimi konusunda uzman kişilerin deneyimlerinden yararlanarak bilgi paylaşımında bulunmak ve bu alanda işbirliği yapmak hususlarında mutabık kalmışlardır.

Taraflar, uluslararası festivaller, kutlamalar ve çeşitli kültür ve sanat etkinlikleri hakkında bilgi alışverişinde bulunmak ve kendi ülkelerinde düzenlenecek uluslararası müzik, opera, bale ve tiyatro sinema festivallerine sanatçıların ve sanat gruplarının katılımını karşılıklı olarak teşvik etmek hususunda mutabık kalmışlardır.

X- SAĞLIK

Taraflar 16 Aralık 2014 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Hükümeti arasında Sağlık ve Tıp Bilimleri Alanlarında İşbirliğine Dair Anlaşma'ya işlerlik kazandırma konusundaki iradelerini belirtmişlerdir.

Taraflar sağlık sistemlerinin gúçlendirilmesi, bulaşıcı hastalıklarla m¼cadele, ana-çocuk sağlığı, ilaç ve tıbbi cihaz tedariki, personel kapasitesinin gúçlendirilmesine yönelik kısa süreli eğitim konularında işbirliğinin gerekliliğini kabul etmişlerdir.

Türk Tarafı ayrıca, ilaç ve tıbbi cihaz alanında kazan-kazan temelinde ticari faaliyetlerin artırılması amacıyla alternatif ticaret yöntemleri geliştirilmesini önermiştir. Bu itibarla Türk Tarafı, tıbbi cihaz, sağlık bilgi sistemleri, sağlık yatırımları, hizmet alımları ve tıp ile diğer sağlık mesleklerinde eğitimi yönelik olarak Uluslararası Sağlık Hizmetleri A.ř. (USHAş) aracılığı ile protokoller imzalamaya hazır olduğunu ifade etmiştir.

Taraflar ayrıca, Türkiye'nin g¼çlü sağlık sisteminin ve bu sistemi oluşturan kamu-özel tüm paydaşların uluslararası arenada etkin bir şekilde tanıtılmasının amaçlandığı 'Health Türkiye' çatı markasının odağında USHAş aracılığı ile sağlık turizmi olanaklarını değerlendirme yönünde mutabık kalmışlardır.

XI- EĞİTİM VE YÜKSEKÖĞRETİM

Taraflar, eğitim alanında devam eden işbirliğinden ve "Türkiye Cumhuriyeti H¼kümeti ile Çad Cumhuriyeti H¼kümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliği Anlaşması"nın 27 şubat 2019 tarihinde Ankara'da imzalanmasından duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

Taraflar, karşılıklı olarak eğitim alanında ve üniversiteler arasında işbirliğini teşvik etmek, öğrenci değişim programlarını desteklemek, kendi mevzuatları çerçevesinde burs vermek ve temin edilen burslara ilişkin tanıtım faaliyetleri düzenlemek hususunda mutabık kalmışlardır.

Türk tarafı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığınca kamu görevlisi ve akademisyenlere yönelik olarak gerçekleştirilen Kamu Görevlisi ve Akademisyenler Türkçe İletişim Programı (KATİP) kapsamında, Çad tarafının ihtiyaçlarını imkanlar ölçüsünde karşılamaya hazır olduğunu ifade etmiştir.

Taraflar, karşılıklı olarak ÷lkelerinde bulunan diğer tarafın üniversitelerinden mezun olan kişilerin kuracağı mezun derneklerini ve mezunlarca gerçekleştirilecek sosyal ve kültürel faaliyetleri teşvik edecekleri hususunda mutabık kalmışlardır.

XII- TEKNİK İŞBİRLİĞİ

Taraflar iki ÷lke ilgili kurumları arasında belirlenecek bir program ve protokol temelinde üretim odaklı projelere öncelik verilmek kaydıyla tarım, meslek edindirme, teknik eğitim, dezavantajlı grupların desteklenmesi ve TİKA mevzuatı çerçevesinde belirlenecek alanlarda bireysel ve kurumsal kapasitenin g¼çlendirilmesine yönelik proje ve programların düzenlenmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

Proje ve faaliyetlerin koordinasyonunun TİKA tarafından sağlanacağını teyit eden Taraflar, teknik işbirliği ve koordinasyonun ikili ilişkilerin geliştirilmesindeki önemini vurgulamışlardır

* * *

Taraflar, Çad-Türkiye Karma Ekonomik Komisyon 3. Dönem Toplantısının, Ankara'da diplomatik yollarla kararlaştırılacak bir tarihte gerçekleştirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır.

19 Eylül 2024 tarihinde Encemine'de Türkçe ve Fransızca dillerinde iki asıl kopya olarak düzenlenmiş ve imzalanmıştır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**ÇAD CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**Abdulkadir URALOĞLU
Ulaştırma ve Altyapı
Bakanı**